

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.05.035>

УДК 657.05:004.9

JEL: M29, M41, L86

Г.В. НАШКЕРСЬКА, канд. екон. наук, доц., доцент кафедри обліку і аудиту
Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна
e-mail: halyna.nashkerska@lnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0461-2920>

АКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ІДЕНТИФІКАЦІЯ, ІНТЕГРАЦІЯ І ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ

Визначено вплив активів інформаційних технологій на реалізацію обраної стратегії діяльності підприємств. Розкрито головні напрями інвестування підприємств у ІТ-активи для забезпечення стратегії розвитку й очікувані переваги в результаті інтеграції з активами діяльності. Встановлено, що ІТ-активи є високотехнологічними, тому в складі одного об'єкта обліку є одночасно фізична і нематеріальна компоненти, терміни використання і зміни вартості яких можуть бути різними. Показано, що визнання ІТ-активів у складі основних засобів або нематеріальних активів здійснюється підприємством на основі судження і суттєво впливає на балансову вартість необоротних активів.

Ключові слова: інформаційні технології; ІТ-активи; інвестування; інтеграція; високотехнологічні активи; матеріальні компоненти; нематеріальні компоненти; визнання; облік.

Важливим чинником ефективності діяльності підприємств в умовах конкуренції, зростаючих вимог покупців, змін чинного законодавства, постійного вдосконалення технологій і притаманній бізнес-середовищу невизначеності умов функціонування є можливість оператив-

Ц и т у в а н н я: Нашкерська Г.В. Активи інформаційних технологій: ідентифікація, інтеграція і відображення в обліку. *Економіка України*. 2023. № 5. С. 35—50. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.05.035>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ного й відповідного реагування на зміни і невизначеності, що є важливим чинником ефективної діяльності, прибутковості й зростання вартості підприємства для власників. Реагування підприємств на зміни навколишнього середовища може забезпечити створення нових продуктів, додаткових каналів збуту з орієнтацією на нові групи покупців, що вимагає реструктуризації виробничої програми, припинення окремих видів діяльності й здійснення значних інвестицій для розробки і просування нових продуктів, окупність яких можлива в тривалому періоді. Водночас підприємства можуть реагувати на зміни кон'юнктури ринку зниженням цін на існуючі продукти, коригуванням характеристик продуктів (включаючи додавання нових функцій), здійсненням спільного продажу товарів, зниженням собівартості виробництва, формуванням оптимальних ланцюгів постачання і продажу, що забезпечить можливість отримання швидкого результату. Здобуття переваг і зростання ринкової капіталізації підприємств забезпечуються інвестиціями в дослідження, розробки та інформаційні технології.

Дослідження інформаційних систем та інформаційних технологій на підприємствах проводилися низкою українських науковців, зокрема, такими як Л.І. Бурдонос, С.Т. Слюсар, Г.М. Пурій, Н.П. Юрчук, М.Р. Лучко, О.В. Адамик, О.В. Грицунов, В.Т. Сусіденко та інші.

Так, Н.П. Юрчук розглядає інформаційні системи і технології як інновацію в системі управління бізнес-процесами і вважає їх інструментом, що забезпечує оперативне отримання управлінської, фінансової та іншої інформації, яка в кінцевому підсумку дозволяє приймати правильні рішення [1]. Г.М. Пурій обґрунтовує необхідність застосування інформаційної системи як потужного інструмента забезпечення конкурентоспроможності сучасного підприємства, що досягається веденням безперервного обліку і контролю за станом і рухом його ресурсів, отримання інформації про результати діяльності в режимі реального часу, що забезпечує можливість швидко здійснювати підготовку аналітичних документів, прогнозів і планів робіт на основі достовірної та повної інформації про діяльність підприємства, яка доступна в будь-який момент часу [2]. Л.І. Бурдонос і С.Т. Слюсар вважають, що в управлінні економікою підприємства інформаційна система виконує такі завдання, як обробка інформації у всіх необхідних для цілей управління аспектах, відстеження і формування необхідної внутрішньої і зовнішньої інформації для управління, накопичення, систематизація, збереження, відновлення всієї необхідної інформації, визначення основних показників техніко-економічного рівня виробництва і господарської діяльності, а також інформаційну, оптимізаційну і документальну роль [3]. Ефективність використання інформаційних технологій за критеріями зниження витрат на обробку інформації, покращення її якості розглядали В.І. Кравець, Т.В. Слісаренко, А.А. Ри-

бидайло, М.І. Шпура, С.В. Полішко, Н.М. Андріянова, І.Г. Зотова, за критеріями зростання прибутковості, збільшення чистого грошового потоку і приросту власного капіталу — О.Г. Єсіна [4].

Більшість наукових праць українських авторів за досліджуваною тематикою зводяться до застосування інформаційних технологій для нагромадження й обробки облікової інформації та її узагальнення з різним рівнем деталізації для забезпечення потреб управління. Фактично інформаційним технологіям відводиться роль підтримки функціонування, а не зростання ефективності діяльності підприємств. Активи інформаційних технологій залишаються поза межами досліджень науковців і розглядаються як додаток до інформаційних систем.

Отже, **мета статті** — дослідити можливості використання окремих груп активів інформаційних технологій для забезпечення реалізації стратегічних цілей розвитку підприємств з урахуванням обмежень щодо облікового визнання і відображення, які встановлюються міжнародними стандартами фінансової звітності.

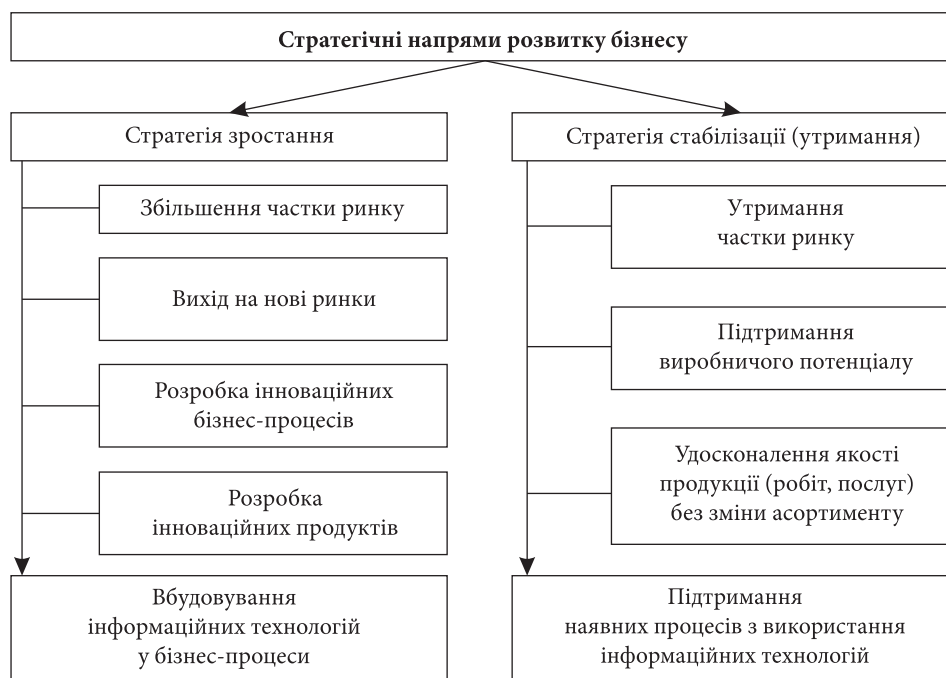
Активи інформаційних технологій (ІТ-активи) треба розглядати як матеріальні й нематеріальні ресурси, що забезпечують унікальні знання і можливості для підприємств, які в результаті поєднання ІТ-активів із стратегією діяльності формують основу для створення інноваційної продукції і послуг, удосконалення наявних бізнес-процесів і запровадження нових, базованих на новітніх можливостях інформаційних систем. Можливість акумулювання значних масивів інформації, яку часто можна отримати безкоштовно (з використанням інтернет-ресурсів, шляхом моніторингу всіх здійснених підприємством операцій з купівлі-продажу товарів і послуг для окремих груп постачальників (покупців) за різними локаціями тощо) дає змогу не тільки швидко її систематизувати за різними розрізами на запити управління, але й сформуванню додаткової цінності інформації, яка може бути отримана з ефективності подальших рішень менеджерів різних рівнів.

Знання і ресурси комунікації, створені за допомогою інформаційних систем, включаючи ІТ-активи, дозволяють покращити комунікацію між працівниками, контрагентами і різноманітними інституціями, які взаємодіють з підприємством, долаючи територіальну віддаленість і часові обмеження [5]. Водночас цінність активів інформаційних технологій перебуває в прямій залежності від організаційних характеристик фірми. Вміння змінювати, перебудовувати й підтримувати оптимальну стратегію розвитку в умовах постійних і непередбачуваних змін навколишнього середовища, організувати локальні бізнес-процеси вирізняють більш успішні підприємства галузі. Наприклад, два підприємства однієї галузі приблизно однакового розміру можуть мати однаковий набір активів, включаючи ІТ-ресурси, що легко запозичити від конкурентів. Проте, якщо розвиток підприємства відбува-

тиметься за незмінним сценарієм протягом тривалого часу, то інвестиції в активи інформаційних технологій, незважаючи на збільшення інвестування, виконуватимуть тільки допоміжну функцію агрегування, обробки й обмеженого використання інформації, що не передбачає створення додаткової цінності цієї інформації, як це і відбувається на багатьох українських підприємствах, де витрати на формування складових інформаційних систем перевищують можливі вигоди. Повторення інвестицій у активи і діяльність (фактично їх оновлення), дотримання попередніх підходів до реалізації бізнес-процесів з урахуванням тільки внутрішніх умов функціонування підприємства з огляду на навички працівників стримуватимуть майбутній розвиток у ситуації постійної мінливості зовнішнього середовища і загострення конкуренції, що може призвести не тільки до зниження прибутковості, а й до витіснення підприємства з ринку.

Розмежування між керівництвом підприємства, його локальними бізнес-структурами та ІТ-підрозділом зазвичай перешкоджає формуванню нової інфраструктури, вбудовуванню ІТ-активів і технологій у діючі й нові господарські процеси та операції, що знижує здатність отримувати додану вартість від них, додатковий чистий грошовий потік і прибуток. Тісна взаємодія дозволяє сформувавши міцні міжфункціональні зв'язки й нові бізнес-навички працівників, здійснити накладення інформаційних технологій на бізнес-процеси шляхом оцифрування важливих для підприємства господарських процесів, таких як виробництво інноваційної продукції і послуг, пошук і оформлення замовлень від покупців, продаж товарів і послуг, підтримання інтеграції бізнес-процесів та ІТ-технологій, що забезпечує ефективніше використання програмного забезпечення і покращення показників діяльності. Дослідження результатів інтегрування інформаційних технологій та ІТ-активів у американських фірмах показує, що при інтеграції ІТ-активів та інформаційних технологій з активами діяльності й бізнес-процесами, за наявності на фірмах відповідних організаційних характеристик, які позитивно корелюють з інвестиціями в ІТ й ефективністю організацій, відбуваються істотне зростання ефективності й результативності діяльності, збільшення ринкової вартості.

Емпіричні дослідження організаційних можливостей і практики діяльності підприємств, проведені американськими дослідниками Е. Бриньолфссоном, Л.М. Хіттом і Ш. Янгом (1216 великих американських фірм за 11 років (1987—1997)), показали, що 1 дол. інвестицій в ІТ-активи і технології дозволяє отримати збільшення ринкової капіталізації фірм на 9 дол. Ці фірми також мають потенціал для зростання діяльності в тривалому періоді завдяки використанню практик командної роботи з переважанням висококваліфікованих працівників, оперативної та якісної обробки інформації для прийняття обґрунтованих рішень [6]. А. Сондерс разом з Е. Бриньолфссоном повторили і роз-

Інвестування підприємством у інформаційні технології і активи залежно від обраної стратегії

Джерело: складено авторкою за [6—8], доповнено і структуровано.

ширили попереднє дослідження, оцінивши вартість активів інформаційних технологій і вплив на ринкову капіталізацію з використанням даних практики і управлінських можливостей 127 американських фірм за період 2003—2006 рр. Вони обчислили рівень ринкової капіталізації за рахунок інтенсивного використання ІТ-активів у 45—76 % для фірм з найвищими організаційними ІТ-можливостями, сформованими за рахунок залучення працівників високої кваліфікації, найкращої практики управління, внутрішнього і зовнішнього використання інформаційних технологій і можливостей Інтернету [7]. Результати проведеного дослідження засвідчують, що першою і найважливішою умовою ефективного використання ІТ-активів та інформаційних технологій є організаційні характеристики фірми. Інвестиції в інформаційні технології самі по собі не побудують ефективний і результативний бізнес. Для отримання бажаного ефекту необхідно провести концептуалізацію стратегії, визначити головні бізнес-процеси, що її формують, можливості й потреби використання інформаційних активів і технологій, здійснити необхідні інвестиції за напрямками вбудовування інформаційних технологій у бізнес-процеси або підтримування існуючих (рис.).

Визначена стратегія зростання має містити конкретні цілі, яких прагне досягти підприємство, зокрема створення інноваційної продук-

Таблиця 1. Головні напрями інвестування в активи інформаційних технологій і очікувані переваги

Групи ІТ-активів	Призначення	Очікувані переваги	Приклади
Стратегічні активи	Забезпечення реалізації обраної стратегії фірми	Покращення позиції фірми на ринку завдяки розробці нових продуктів, послуг або бізнес-процесів, вихід на нові ринки	Розробка, адаптація і використання автоматизованих систем керування підприємством (АСКП)
Інформаційні активи	Покращення збирання й обробки даних і прийняття рішень для потреб управління, обліку, контролю, розрахунків з контрагентами	Більш висока оперативність обробки інформації, посилення контролю і надійності інформації, економія часу і витрат на збирання, обробку і передачу інформації	Підтримка прийняття рішень, проведення аналізу продажів товарів і послуг, оптимізація цін продажу, планування діяльності
Активи ІТ-інфраструктури	Забезпечення повної і гнучкої бази для майбутніх бізнес-ініціатив, які здійснюватимуться для реалізації майбутніх потреб бізнесу, розробка нових продуктів, послуг і бізнес-процесів	Отримання можливостей для запровадження нових процесів виробництва і продажу продукції, товарів і послуг, які стануть основою для збільшення ефективності в довгостроковому періоді, забезпечать збільшення частки ринку і вихід на нові ринки. Зростання рентабельності й операційного прибутку в довгостроковій перспективі	Формування нових додатків і функцій, які забезпечать основу для подальшого розширення діяльності й зміни її формату (ERP, CRM, Oracle Database)

Закінчення таблиці 1

Групи ІТ-активів	Призначення	Очікувані переваги	Приклади
Трансакційні активи	Автоматизація процесів придбання й продажу товарів і послуг	Скорочення операційного циклу діяльності за операціями придбання і продажу активів, збільшення обсягу продажів, суттєва економія витрат і часу на здійснення операцій придбання і продажу, зростання ефективності й операційного прибутку в поточному і довгострокових періодах	Автоматичне отримання й обробка замовлень за повторюваними транзакціями, швидка оплата за операціями продажу й отримання негайного підтвердження здійснення покупцями платежів до дати отримання товарів і послуг

Джерело: складено авторкою за [6—8] і доповнено.

ції чи послуг, збільшення частки ринку, вихід на нові ринки, економія витрат тощо. Обрання підприємством стратегії зростання бізнесу передбачає тісну співпрацю керівництва та ІТ-підрозділу щодо визначення можливостей використання і вбудовування інформаційних технологій у глобальні й локальні бізнес-процеси підприємства і дає змогу вибрати напрями і обчислити обсяги інвестування в конкретні ІТ-активи і технології. Це допоможе виявити можливості для розвитку бізнесу та інформаційних технологій, формування узгодженої інвестиційної стратегії з метою імплементації ІТ у бізнес-процеси, реалізація якої забезпечить досягнення стратегічної відповідності й можливості розвитку ІТ для сприйняття і задоволення потреб керівництва, працівників і контрагентів підприємства при формуванні інноваційних бізнес-процесів і продуктів. У свою чергу, це дасть змогу підприємству не тільки збільшити частку на наявному ринку, але й вийти на нові ринки. Реалізація стратегії зростання з використанням інформаційних технологій має враховувати внутрішні чинники, серед яких важливими є наміри керівництва, організаційна структура підприємства, бізнес-процеси, наявність кваліфікованих працівників і надійних контрагентів, а також ІТ-активів та інформаційних технологій, ІТ-спеціалістів, що володіють

необхідними навичками й культурою комунікації. Зовнішніми чинниками і загрозами, що впливають на ефективність використання підприємством інформаційних технологій, є рівень конкуренції у галузі, поведінка конкурентів, загальний стан економіки країни, зміни законодавства, можливість виходу на нові ринки.

Ідентифікація потреб підприємства в активах інформаційних технологій забезпечує здійснення обґрунтованих інвестицій, які на початку реалізації проекту можуть бути суттєвими, а очікуваний ефект стане відчутним у поточному і довгострокових періодах (табл. 1).

Реалізація цього напрямку також передбачає необхідність інвестування в інші активи, відмінні від ІТ-активів, використання яких забезпечить виробництво нових видів продукції, робіт і послуг, зберігання продукції і товарів тощо. При застосуванні підприємством стратегії стабілізації, тобто підтримки діяльності на попередньому рівні, інвестиції у активи, що забезпечують діяльність та ІТ-підтримку, будуть значно нижчими і направлятимуться на заміну зношеного обладнання й активів інформаційних технологій, проте очікувана віддача від інвестування буде незначною.

Здійснення інвестицій у ІТ- та інші високотехнологічні активи не гарантує фірмі отримання конкурентних переваг у довгостроковому періоді, оскільки структура інвестувань може бути легко скопійована конкурентами. Зокрема, М. Вейд і Дж. Халланд вважають, що активи фірми повинні мати такі важливі характеристики для забезпечення переваг, як цінність, рідкісність і здатність продукувати вигоди [9]. Активи будуть цінними, якщо їх використання сприятиме реалізації стратегії підприємства, яка забезпечить ефективність і прибутковість його діяльності. Рідкісність ресурсів визначається обмеженою пропозицією або наявністю перешкод для придбання. Здатність активів створювати вигоди підтримується можливістю їх використання для виготовлення продукції або послуг з низькою собівартістю, яких немає на ринку або є в обмеженій кількості, що дасть змогу збільшити продажі й отримати додатковий операційний прибуток. Унікальна комбінація цінних, рідкісних і придатних для виробництва активів забезпечить набуття підприємством стійких конкурентних переваг у довгостроковому періоді [9].

Реалізація стратегії зростання підприємства з використанням активів інформаційних технологій передбачає не тільки його забезпечення ІТ-активами, але й можливість інтеграції у процеси діяльності, що забезпечуються ІТ-можливостями. Останні формуються як взаємопов'язані практики і навички (компетенції) працівників, які дослідники ідентифікують як нематеріальні активи [8].

Вбудованість ресурсів інформаційних технологій та ІТ-можливостей у бізнес-процеси підприємств і невизначена природа ускладнюють визнання окремих об'єктів у обліку на дату первинного відображення

і на дату балансу. Активи інформаційних технологій зазвичай поєднують фізичні складові й високотехнологічну комплектацію, вартість якої може значно перевищувати вартість фізичних компонентів, що, за визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку, дає підстави віднести їх до високотехнологічних [10]. Часто це призводить до труднощів у прийнятті рішень щодо природи таких активів, можливості капіталізації витрат на створення, покращення й відображення в обліку і звітності. Ефективне використання високотехнологічних активів є можливим тільки за умови залучення до їх експлуатації висококваліфікованого персоналу, який має достатні знання, компетенції та навички і постійно їх розвиває. Чинними стандартами бухгалтерського обліку можуть накладатися значні обмеження щодо ідентифікації, визнання і капіталізації на балансі ресурсів, які приносять економічні вигоди, через недостатній контроль підприємством і невідомість періодів їх отримання (табл. 2).

Облікове визнання матеріальних і нематеріальних довгострокових активів регламентується різними міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), критерії визнання основних засобів визначаються за вимогами МСБО 16 «Основні засоби»¹, нематеріальних активів — МСБО 38 «Нематеріальні активи». За критеріями визнання і статтями собівартості придбаних активів інтерпретація для обох груп є схожою [11]. Головні відмінності стосуються обмежень щодо визнання і покращення створених підприємством об'єктів і наведені в МСБО 38 «Нематеріальні активи» за критеріями неможливості встановлення відмінності від витрат, невизначеності вигоди і строків її надходження на підприємство, віднесення здійснених витрат до конкретного нематеріального активу, а не на бізнес у цілому. МСБО 38 «Нематеріальні активи» дотримується консервативної позиції щодо можливості розширення або покращення підприємством нематеріальних активів, включаючи активи інформаційних технологій². Відповідно, більша частина подальших видатків, швидше за все, направлятиметься на збереження очікуваних майбутніх економічних вигід, утілених у існуючому нематеріальному активі, ніж на забезпечення відповідності визначенню нематеріального активу і критеріям його визнання. Унаслідок встановлених обмежень такі важливі ресурси, як технічні й наукові знання, розробка і запровадження нових технологій і систем, переліки контрагентів та їх лояльність до підприємства, видатки на їх розширення і покращення, не визнаються в складі активів і списуються на витрати в періоді здійснення.

¹ Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#top

² Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38). Нематеріальні активи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#top

Таблиця 2. Особливості й наслідки облікового відображення і використання підприємствами ІТ-активів

Специфіка визнання ІТ-активів	Інтерпретація	Наслідки
Неможливість капіталізації інвестицій, результатом здійснення яких є створення нематеріальних ІТ-активів	Невизначеність результату від здійснених інвестицій і строків отримання майбутньої економічної вигоди, а також об'єктів інвестування обмежує визнання нових активів, створених підприємством шляхом розробок	Відображення здійснених інвестицій у складі витрат на дослідження і розробки без визнання активу
Неможливість визнання витрат на покращення нематеріального ІТ-активу	Характер нематеріального активу є таким, що нерідко розширення або заміна частини такого активу не відбувається *	Обмеження капіталізації здійснених витрат на розширення або покращення нематеріального ІТ-активу
Наявність у кожному інвентарному об'єкті обліку одночасно матеріальної і нематеріальної складових	Спрацьованість фізичних компонентів. Імовірне збільшення цінності нематеріальної складової без ідентифікації явних витрат	Пропорційне зниження балансової вартості матеріальної і нематеріальної складових унаслідок нарахування амортизації на інвентарний об'єкт у цілому, без капіталізації витрат на покращення нематеріальної складової
Нездатність генерувати операційний прибуток без інтеграції з визнаними активами діяльності	Узгодження інвестицій у ІТ-активи зі стратегією діяльності підприємства і бізнес-процесами	Неможливість ідентифікації доходів і прибутку, отриманих безпосередньо від інтеграції і використання ІТ-активів. Відображається в складі операційних доходів і операційного прибутку
Нездатність генерувати операційний прибуток без інтеграції з невизнаними активами діяльності	Обов'язкова наявність організаційного, людського і соціального капіталів	Неможливість ідентифікації доходів і прибутку, отриманих безпосередньо від інтеграції і використання ІТ-активів. Відображається в складі операційних доходів і операційного прибутку

* Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38). Нематеріальні активи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#top
Джерело: складено авторкою.

Найбільш специфічною характеристикою ІТ-активів є поєднання в кожному інвентарному об'єкті обліку одночасно матеріальної і нематеріальної складових (табл. 2). Для здійснення відповідного групування об'єктів у складі основних засобів чи нематеріальних активів підприємство має застосувати судження щодо того, яка частина об'єкта є важливішою. Наприклад, за МСБО 38 «Нематеріальні активи» комп'ютерне програмне забезпечення для верстата, який управляється комп'ютером і не може функціонувати без цього конкретного програмного забезпечення, є невіддільною частиною пов'язаного з ним апаратного забезпечення, тому його розглядають як основний засіб, як і операційну систему комп'ютера. Водночас, якщо програмне забезпечення не є невіддільною частиною пов'язаного з ним апаратного забезпечення, то його розглядають як нематеріальний актив. МСБО 38 «Нематеріальні активи» не визначає критерії застосування судження, тому покращення або розширення нематеріальної складової об'єкта, визнаного як основний засіб, підлягає капіталізації, тоді як такі самі дії щодо об'єкта, визнаного як нематеріальний актив, списуються на витрати періоду³. Прийняття рішення підприємством щодо віднесення інвентарного об'єкта обліку до основних засобів чи нематеріальних активів може призвести до такого.

1. Втрата корисності матеріальної складової об'єкта обліку вищими темпами, ніж нематеріальної, через фізичне спрацювання, унаслідок чого актив буде списаний з балансу, незважаючи на придатність нематеріальної складової, яка не може бути перенесена до іншої фізичної оболонки.

2. Втрата корисності нематеріальної складової об'єкта вищими темпами, ніж матеріальної, через старіння або збій, унаслідок чого об'єкт буде списаний з балансу, незважаючи на придатність фізичної складової.

3. У активі, який був визнаний як нематеріальний, витрати на покращення нематеріальної складової не капіталізуються, його вартість на балансі не збільшується, а списується на витрати в періоді покращення.

4. У активі, який був визнаний як матеріальний, витрати на покращення нематеріальної складової капіталізуються, його вартість на балансі збільшується.

Таким чином, визнання інвентарного об'єкта обліку довгострокових ІТ-активів значною мірою залежить від облікової політики підприємства і настання подій, визначених у пп. 1—3, що призведе до зниження балансової вартості активу і завищення витрат поточних періодів, тоді як визнання цього самого об'єкта в складі основних засобів надає переваги, що забезпечує можливість капіталізації покращень і

³ Там само.

розширень нематеріальної складової об'єкта замість їх віднесення до витрат поточного періоду з рівномірним відображенням у складі нарахованої амортизації протягом усього терміну використання. Водночас визнання об'єкта обліку ІТ-активом, у якому вартість нематеріального компонента перевищує вартість фізичного і збільшується в процесі використання в складі основних засобів, призведе до помилок у класифікації необоротних активів, унаслідок чого вартість нематеріальних активів на балансі підприємства буде заниженою. Для вирішення цієї проблеми рекомендуємо визначити в обліковій політиці підприємства підстави для винесення судження щодо класифікації інвентарних необоротних активів. Якщо нематеріальний компонент активу істотно перевищує матеріальний і його вартість збільшується в процесі використання, то до закінчення визначеного терміну використання фізичної складової об'єкта активів інформаційних технологій його нематеріальний компонент має бути (за можливості) перенесений до нової фізичної субстанції.

Незалежно від того, чи відображені активи інформаційних технологій у обліку й звітності як матеріальні або нематеріальні об'єкти, вони нездатні самотійно генерувати операційний прибуток без інтеграції з активами діяльності, тобто не мають самотійного значення. Це стосується і невизнаних нематеріальних активів інформаційних технологій, до яких відносять практики і навички (компетенції) працівників ІТ-підрозділу, вдосконалення програмного забезпечення, покращення комунікації, інформаційні активи тощо. Інтеграція активів інформаційних технологій у бізнес-процеси підприємства з використанням активів діяльності в поєднанні з організаційним і людським капіталами забезпечать зростання операційних доходів у довгостроковому періоді, зниження операційних витрат у коротко- і довгострокових періодах, збільшення операційного прибутку і чистого грошового потоку.

ВИСНОВКИ

Активи інформаційних технологій, які використовуються підприємством разом з активами діяльності безпосередньо для забезпечення реалізації його стратегічних цілей, нездатні без інтеграції у бізнес-процеси самотійно генерувати доходи і чисті грошові потоки. Функцією ІТ-активів є забезпечення координації усіх інших активів і процесів підприємства. Використання активів інформаційних технологій тільки для акумулювання й обробки фінансової інформації і складання звітності, без інтеграції у бізнес-процеси, як це практикується більшістю українських підприємств, не забезпечить зростання доданої вартості й чистого грошового потоку. ІТ-активи, які виконують допоміжну функцію агрегування, обробки й обмеженого використання інформації для потреб обліку, аналізу, аудиту і складання звітності, забез-

печаті зниження витрат і часу на акумулювання й обробку інформації, підвищать її якість і нададуть управлінському персоналу оперативні дані для прийняття поточних рішень.

Здійснювані для реалізації стратегії розвитку підприємства цільові інвестиції у активи інформаційних технологій, зокрема в інформаційні активи, активи IT-інфраструктури і трансакційні активи, забезпечать їх інтеграцію в бізнес-процеси підприємства, що дасть змогу не тільки покращити акумулювання й обробку інформації, а й сукупно з активами діяльності забезпечити виготовлення інноваційної продукції і формування інноваційних процесів, збільшення обсягу продажів, економії витрат, зростання операційного прибутку і чистого грошового потоку в поточному і довгострокових періодах.

Високотехнологічний характер активів інформаційних технологій передбачає наявність у одному інвентарному об'єкті обліку матеріальної та нематеріальної складових, фактичні терміни використання і рівень спрацювання яких відрізняються. Специфічною рисою IT-активів є можливість збільшення вартості нематеріальної складової об'єкта з одночасним зношенням матеріального компонента. Якщо нематеріальний компонент активу суттєво перевищує матеріальний і його вартість збільшується в процесі використання, то до закінчення визначеного терміну використання фізичної складової об'єкта активів інформаційних технологій його нематеріальний компонент має бути (за можливості) перенесений до нової фізичної субстанції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Юрчук Н.П. Інформаційні системи і технології як інновації в системі управління бізнес-процесами. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2018/56.pdf
2. Пурій Г.М. Інформаційні системи і технології в управлінні діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2019/58.pdf
3. Бурдонос Л., Слюсар С. Концептуальні основи інформаційних систем та технологій, їх місце та роль в управлінні на підприємствах. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 1 (3), С. 99—109. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/issue/view/33/5>
4. Єсіна О.Г. Оцінка економічної ефективності застосування інформаційних технологій на підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 972—976. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/196139864.pdf>
5. Weill P. The relationship between investment in information technology and firm performance: A study of the valve manufacturing sector. *Inform. Systems Res.* 1992. No. 3 (4), P. 307—333. URL: <https://pubsonline.informs.org/doi/10.1287/isre.3.4.307>
6. Brynjolfsson E., Hitt L.M., Yang S. Intangible Assets: Computers and Organizational Capital. *Brookings Papers on Economic Activity*. 2002. No. 1. P. 137—181. URL: <https://www.jstor.org/stable/1209176>

7. Saunders A., Brynjolfsson E. Valuing IT-Related Intangible Assets. *MIS Quarterly, Forthcoming*, 2015. 63 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=2344949>
8. Aral S., Weill P. IT assets, organizational capabilities, and firm performance: How resource allocations and organizational differences explain performance variation. *Organization science*. 2007. Vol. 18. No. 5. P. 763—780. URL: <https://www.jstor.org/stable/25146137>
9. Wade M., Hulland J. The Resource-Based View and Information Systems Research: Review, Extension, and Suggestions for Future Research. *MIS Quarterly*. 2004. Vol. 28. No. 1. P. 107—142. URL: https://www.academia.edu/17428202/The_Resource_Based_View_and_Information_Systems_Research_Review_Extension_and_Suggestions_for_Future_Research
10. Hatzichronoglou T. Revision of the High-Technology Sector and Product Classification. *STI Working Papers*. 1997/2. 26 p. URL: <https://www.cepal.org/sites/default/files/events/files/septima-reunion-gtci-revision-high-technology-sector-product-classification-thomas-hatzichronoglou.pdf>
11. Barker R., Lennard A., Penman S., Teixeira A. Accounting for intangible assets: suggested solutions. *Accounting and Business Research*. 2022. Vol. 52. No. 6. P. 601—630. <https://doi.org/10.1080/00014788.2021.1938963>

Надійшла 02.03.2023

Прорецензована 10.03.2023

Доопрацьована 27.03.2023

Підписана до друку 31.03.2023

REFERENCES

1. Yurchuk N. Information systems and technologies as an innovation in the business process management system. *Efficient Economy*, 2018, No. 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/56.pdf [in Ukrainian].
2. Puriy H.M. Information systems and technologies in the management of the enterprise activity. *Efficient Economy*, 2019, No. 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/58.pdf [in Ukrainian].
3. Burdonos L., Sliusar S. Conceptual fundamentals of information systems and technologies, their place and role in management at enterprises. *Scientific innovations and advanced technologies*, 2022, No. 1 (3), pp. 99-109. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/issue/view/33/5> [in Ukrainian].
4. Yesina O.H. Economic efficiency evaluation of information technology in the enter. *Global and National Problems of Economy*, 2017, No. 16, pp. 972-976. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/196139864.pdf> [in Ukrainian].
5. Weill P. The relationship between investment in information technology and firm performance: A study of the valve manufacturing sector. *Information Systems Research*, 1992, No. 3 (4), pp. 307-333. URL: <https://pubsonline.informs.org/doi/10.1287/isre.3.4.307>
6. Brynjolfsson E., Hitt L.M., Yang S. Intangible Assets: Computers and Organizational Capital. *Brookings Papers on Economic Activity*, 2002, No. 1, pp. 137-181. URL: <https://www.jstor.org/stable/1209176>
7. Saunders A., Brynjolfsson E. Valuing IT-Related Intangible Assets. *MIS Quarterly, Forthcoming*, 2015. URL: <https://ssrn.com/abstract=2344949>

8. Aral S., Weill P. IT assets, organizational capabilities, and firm performance: How resource allocations and organizational differences explain performance variation. *Organization science*, 2007, Vol. 18, No. 5, pp. 763-780. URL: <https://www.jstor.org/stable/25146137>
9. Wade M., Hulland J. The Resource-Based View and Information Systems Research: Review, Extension, and Suggestions for Future Research. *MIS Quarterly*, 2004, Vol. 28, No. 1, pp. 107-142. URL: https://www.academia.edu/17428202/The_Resource_Based_View_and_Information_Systems_Research_Review_Extension_and_Suggestions_for_Future_Research
10. Hatzichronoglou T. Revision of the High-Technology Sector and Product Classification. *STI Working Papers*, 1997/2. URL: <https://www.cepal.org/sites/default/files/events/files/septima-reunion-gtci-revision-high-technology-sector-product-classification-thomas-hatzichronoglou.pdf>
11. Barker R., Lennard A., Penman S., Teixeira A. Accounting for intangible assets: suggested solutions. *Accounting and Business Research*, 2022, Vol. 52, No. 6, pp. 601-630. <https://doi.org/10.1080/00014788.2021.1938963>

Received on March 2, 2023

Reviewed on March 10, 2023

Revised on March 27, 2023

Signed for printing on March 31, 2023

Halyna Nashkorska, PhD (Econ.), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Auditing
Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytetska St., Lviv, 79000, Ukraine

INFORMATION TECHNOLOGIES ASSETS:
IDENTIFICATION, INTEGRATION
AND REFLECTION IN ACCOUNTING

IT assets have become important elements in all sectors of the economy, as they are able not only to support the functioning of the business, but also to increase operational efficiency and improve competitive advantages. Nowadays, they shape and transform business and even create new business realities. However, IT assets do not make sense without other corporate assets and do not create value by themselves. The IT system coordinates and ensures efficiency, combining assets in a unique way to create added value and net cash flow. Strategic investments change the position of firms in the market, supporting the entry into a new market or the development of new products, services or business processes. It is substantiated that investments in various IT assets are determined by firms' strategies and generate value in terms of performance parameters in accordance with their strategic goal.

Investments in information technology assets are grouped by the following areas: strategic, infrastructure, information and transaction assets. The purpose of investments in specific groups of IT assets, expected benefits and options for use have been considered. The actualization of this direction also requires investments in assets other than IT, the use of which will ensure the production of new types of products, services, storage of products and goods, etc.

It is determined that the objects of information technology assets accounting are high-tech and have both tangible and intangible parts. Economic entity, having determined that an IT asset includes both intangible and tangible elements, has to use judgment in assessing which is more significant.

In practice, situations are possible when the physical component of the accounting object is depreciated more than the intangible one. The value of an intangible component in the process of use may increase. In this case, replacing, if possible, the physical part of the object before the end of its useful life is recommended.

Keywords: *information technologies; IT assets; investment; integration; high-tech assets; tangible components; intangible components; recognition; accounting.*